महाराष्ट्र शासन
कृषि विभाग
मा. बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय आणि ग्रामीण परिवर्तन (स्मार्ट) प्रकल्प
(जागतिक बँक सहाय्यीत)
उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प आणि बाजार संपर्क वाढ उपप्रकल्पाकरिता समुदाय आधारीत संस्था व खरेदीदार यांचेकडून अर्ज मागविणेसाठी प्रकाशीत केलेल्या जाहिराती संदर्भात माहिती

उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (Productive Partnership-PP) व बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांची (Market Access Plan-MAP) पार्श्वभूमी:-

स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (PP) आणि बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प (MAP) या दोन प्रकारचे उपप्रकल्प राबविण्यासाठी समुदाय आधारित संस्था (सीबीओ) व संस्थात्मक खरेदीदार यांचेकडून अर्ज मागविण्यात येत आहेत. सदर अर्ज हे विविध पिके, शेळ्या (मांस व दूध) व परसबागेतील कुक्कुटपालन(अंडी) यांच्या मुल्यसाखळी विकास उपप्रकल्पांसाठी आहेत. ऊस, दुग्धव्यवसाय, रेशीम उद्योग, बांबू तसेच व्यवसायिक कुक्कुटपालन प्रकल्प यांना स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत लाभ देय नाही.

अर्ज करण्यास पात्र लाभार्थी समुदाय आधारित संस्था :- यामध्ये आत्मा नोंदणीकृत शेतकरी गट (FG), शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPC) आणि त्यांचे फेडरेशन्स, महाराष्ट्र ग्रामीण जिवनोन्नती अभियानातंर्गत स्थापित प्रभाग संघ (CLF), महिला आर्थिक विकास महामंडळाकडून स्थापित लोकसंचलीत साधन केंद्र (CMRCs) इ. समावेश आहे.

वर नमूद केल्याप्रमाणे या जाहिरातीद्वारे मागविण्यात येणारे अर्ज हे पात्र संस्थांची प्राथमिक निवड करण्यासाठी आहेत. अर्जातील माहितीच्या आधारे “प्रकल्प संकल्पना टिपणी” (PCN) स्मार्ट प्रकल्पामार्फत तयार करण्यात येईल. यासाठी संस्थांनी कुठल्याही खाजगी

सल्लागाराची मदत घेण्याची व त्यासाठी खर्च करण्याची आवश्यकता नाही. PCN च्या आधारे लाभार्थी संस्थेची निवड करण्यात येईल. तद्नंतर प्रकल्पाच्या मदतीने निवड झालेल्या संस्थेचा "सविस्तर प्रकल्प आराखडा" (Full Project Proposal-FPP) तयार करण्यात येईल. तथापि उपरोक्त पैकी ज्या शेतकरी गटांची / संस्थांची नोंदणी खालीलपैकी एका कायद्यांतर्गत नसेल अशा संस्थांची निवड झाली तर "सविस्तर प्रकल्प आराखडा" तयार करण्यापूर्वी अशा संस्थांना खालीलपैकी एका कायद्याखाली नोंदणी करावी लागेल.

१) कंपनी कायद्यांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनी
२) संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अंतर्गत संस्था

अर्ज करण्यास पात्र संघटित /संस्थात्मक खरेदीदार (फक्त उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (PP) साठी**)**:- यामध्ये कॉर्पोरेट्स/ प्रक्रियादार/ निर्यातदार/ लहान व मध्यम उद्योजक / व्यवसायिक/ स्टार्टअप्स किंवा संघटित किरकोळ विक्री साखळ्या इत्यादींचा समावेश आहे. या मूल्यसाखळी विकासाच्या उपप्रकल्पांमधून वर नमूद खरेदीदारांना आवश्यक दर्जाचा आणि त्यांना आवश्यक प्रमाणात शेतमालाचा सातत्यपूर्ण पुरवठा होईल असे अपेक्षित आहे. त्यामुळे एकूणच उत्पादक आणि खरेदीदार यांचेसाठी पूरक अशी मूल्यसाखळी विकसित होईल. **स्मार्ट प्रकल्पामधून थेट अनुदान फक्त उत्पादकांच्या समुदाय आधारीत संस्थांना मिळेल आणि खरेदीदारांना अनुदान मिळणार नाही.** तथापि खरेदीदारांना मूल्यसाखळी विकासाचा प्रकल्प अहवाल तयार करताना शक्य तिथे कृषि व संलग्न विभागांच्या अन्य योजना व प्रकल्पाचा लाभ घेता येईल.

सदर अनुदान हे स्पर्धात्मक असून प्राप्त होणाऱ्या प्रस्तावांमध्ये उत्कृष्ट प्रस्तावासांठी उपलब्ध होईल. उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (PP) आणि बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प (MAP) व त्यांच्या अर्जासाठीचे पात्रता निकष, देण्यात येणारे अनुदान, अर्जाची प्रपत्रे इत्यादी तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (Productive Partnership-PP) :-

उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पामध्ये दोन मुख्य भागीदारांचा समावेश आहे. यात प्रामुख्याने समुदाय आधारित संस्था किंवा त्यांचा समूह, एक किंवा अधिक खरेदीदार यांचा समावेश आहे. वरील दोन्ही भागधारक हे व्यवसाय प्रस्तावाद्वारे किंवा व्यवसाय आराखडयाच्या माध्यमातून एकमेकांशी जोडले जाणार आहेत. व्यवसाय आराखडयामध्ये समुदाय आधारीत संस्थांना नविन संस्थात्मक खरेदीदारासमवेत संबंध दृढ करणेसाठी / पर्यायी बाजारपेठेत प्रवेश मिळणेसाठी आवश्यक घटकांचा, पायाभुत सुविधांचा समावेश करण्यात येईल. त्यामुळे उत्पादकांच्या क्षमतेत व कौशल्यात वाढ होईल.

शेतकऱ्यांचे भागदारक असलेल्या समुदाय आधारीत संस्था आणि खरेदीदार यांच्यात उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (पीपी) विकसित करण्यासाठी प्रकल्पामार्फत फक्त समुदाय आधारीत संस्थांना (CBO) तांत्रिक आणि आर्थिक सहाय्य केले जाईल. याव्दारे उत्पादक व खरेदीदाराध्ये दीर्घकाळ टिकाऊ, शाश्वत आणि व्यावसायिक संबंध विकसित करण्याचे उद्दिष्ट आहे. याव्दारे सहभागी भागीदारांना स्पर्धात्मक किंमत/दर, उत्पादकता, गुणवत्ता व विक्रीचे प्रमाण सुधारण्यास मदत होईल.

उपप्रकल्पाच्या व्यवसाय आराखड्याची अंमलबजावणी करताना उत्पादक गुंतवणूक (काढणीपश्चात, प्रक्रिया आणि विपणन बाबीसाठी मुलभुत सुविधा), तांत्रिक

सहाय्य (क्षमता बांधणी आणि मूल्यसाखळी विकास शाळा-व्हीसीडीएस) या घटकांना अर्थसहाय्य करण्यात येईल. या भागीदारी उपप्रकल्पाव्दारे शेतकऱ्यांची आर्थिक प्रगती साध्य करणेसाठी आवश्यक उपाय प्रस्तावित करावयाचे आहेत. या पायाभुत गुंतवणूकीसाठी प्रकल्पाकडून व्यवहार्यता अंतर निधीनुसार (Viability Gap Fund - VGF) अनुदान जास्तीत जास्त ६०% पर्यंत दिले जाईल. उर्वरीत निधी उत्पादकांच्या वर नमुद समुदाय आधारीत संस्थांनी उभारणे अपेक्षीत आहे. **उपप्रकल्पासाठी बँक कर्ज घेणे बंधनकारक नाही.** वर नमुद केल्यानुसार ६०% पर्यंत अनुदान आणि ४०% लाभार्थी संस्थांचा स्वहीस्सा राहणार आहे. ४०% स्वहीस्याची उभारणी करणेसाठी बँकेचे कर्ज घेता येईल, परंतू ही अट बंधनकारक नाही. जर स्वहीस्याची पुर्ण रक्कम संस्था स्वत:च्या गंगाजळीतून उभी करु शकत असेल तर तसे करण्याची मुभा राहील.

a) **उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पांसाठी कोण अर्ज करू शकतो :-** समुदाय आधारित संस्थेमध्ये शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPC) आणि त्यांचे फेडरेशन्स, महाराष्ट्र ग्रामीण जिवनोन्नती अभियाना अंतर्गत स्थापित प्रभाग संघ (CLF), महिला आर्थिक विकास महामंडळाकडून स्थापित लोकसंचलीत साधन केंद्र (CMRCs) आणि आत्मा नोंदणीकृत शेतकरी गट (FIG) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पासाठी अर्ज करू शकतात. तथापि यापैकी ज्या शेतकरी गटांची / संस्थांची नोंदणी खालीलपैकी एका कायद्यांतर्गत नसेल अशा संस्थांची निवड झाली तर "सविस्तर प्रकल्प आराखडा" तयार करण्यापूर्वी अशा संस्थांना खालीलपैकी एका कायद्याखाली नोंदणी करावी लागेल.

१) कंपनी कायद्यांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनी
२) संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अंतर्गत संस्था

b) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पांसाठी सीबीओ निवडीचे निकषः-

१) संस्था कायदेशीरित्या नोंदणीकृत असावी. नोंदणी प्रमाणपत्र ऑनलाईन अर्ज करताना अपलोड करावयाचे आहे. अर्ज करतेवेळेस जर शेतकरी गट/संस्था कंपनी कायद्यांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनी किंवा संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अंतर्गत नोंदणीकृत नसेल आणि संस्थेची निवड झाली तर सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करण्यापुर्वी प्रकल्प संकल्पना टिपणी (PCN) च्या टप्प्यावर वरीलपैकी एका कायद्याखाली नोंदणी करावी लागेल.

२) संस्थेचे सनदी लेखापालाव्दारे (CA) लेखापरीक्षण केलेले असावे.

३) शेतकरी उत्पादक कंपनीचे किमान २५० भागधारक / सदस्य असणे आवश्यक आहे. (शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या भागधारकांची नोंदणी कंपनी निबंधकाकडे - Registrar of Companies-RoC झालेली असावी.) लोकसंचलीत साधन केंद्र, प्रभाग संघ यांचे किमान १०० बचत गट सदस्य असणे आवश्यक आहे. फेडरेशनसाठी १० संस्थात्मक सदस्य असणे आवश्यक आहे. आत्मा नोंदणीकृत शेतकरी गटांच्या बाबतीत किमान सदस्य संख्या २० असणे आवश्यक आहे, तथापि प्रकल्प संकल्पना टिपणी (PCN) च्या टप्यावर निवड झाली तरी सविस्तर प्रकल्प आराखडा करण्यापुर्वी वर नमुद केल्याप्रमाणे कंपनी कायद्याखाली किंवा संस्थां अधिनियम १८६० खाली नोंदणीकरुन अन्य अटींची पुर्तता करावी लागेल.

४) संस्थेच्या लेखापरीक्षण अहवालात लक्षणीय लेखाआक्षेप नसावेत.

५) संस्था कोणत्याही कर्जाची थकबाकीदार नसावी.

६) मागील ३ वर्षापैकी एका वर्षात किमान रुपये ५.०० लाखापेक्षा जास्त उलाढाल सनदी लेखापालाच्या (CA) लेखापरीक्षण अहवालात असावी.उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प

(पीपी) साठी ऑनलाईन अर्ज करताना किमान १ वर्षाच्या लेखापरीक्षण अहवालातील ज्या पानावर उलाढाल (Turnover)नमुद आहे तेवढेच एक पान अपलोड करावयाचे आहे.

उपरोक्त निवडीचे निकष अनिवार्य आहेत. तथापि संस्था निवडीसाठी खालीलप्रमाणे प्राधान्यक्रम लावण्यात येईल.

i. ज्या संस्थांनी खरेदीदारा समवेत सामंजस्य करार केलेला आहे. अशा संस्थांनी ऑनलाईन अर्ज करताना सामंजस्य कराराचा नमुना डाऊनलोड करुन प्रिंट घेवून आवश्यक माहिती भरुन स्वाक्षरी केलेला करार अपलोड करावयाचा आहे.
ii. ज्या संस्थांमध्ये मागील २ वर्षामध्ये सातत्याने सभासदांची वाढ झालेली आहे.
iii. ज्या संस्थांना सामुहिक खरेदी किंवा विक्रीचा मागील अनुभव आहे.
iv. ज्या संस्थेकडे स्वतःची जागा (संस्थेच्या नावाने ७/१२ उतारा) असेल त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. ज्या संस्थेकडे स्वत:ची जागा नसेल त्यांनी उपप्रकल्प मंजुरीनंतर किमान ३० वर्षाचा दुय्यम निबंधकाकडे नोंदणीकृत भाडे करारनामा करणे अपेक्षित आहे.
v. ज्या समुदाय आधारीत संस्थांनी आतापर्यंत प्राप्त झालेला नफा भागधारकांना लाभांश स्वरुपात वाटप केला असेल त्या संस्थांच्या उपप्रकल्पांना प्राधान्य देण्यात येईल. तसेच उपप्रकल्प मंजुरीनंतर संस्थांना प्राप्त होणाऱ्या नफ्यापैकी किमान २५% नफा भागधारकांना लाभांश स्वरुपात थेट लाभ हस्तांतरणाने (Direct Beneficiary Transfer-DBT) वाटप करण्याबाबत संस्थेची लेखी हमी व सर्वसाधारण सभेचा ठराव सीबीओने सादर करणे अपेक्षित आहे.

vi. ज्या संस्थेमध्ये

१) ८० % अत्यल्प व अल्पभुधारक शेतकरी सदस्य आहेत.

२) ६ % अनुसुचित जमाती उत्पादक शेतकरी सदस्य आहेत.

३) ७ % अनुसुचित जाती उत्पादक शेतकरी सदस्य आहेत.

४) ३० % महिला शेतकरी सदस्य आहेत.

c) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पांसाठी खरेदीदारांच्या निवडीचे निकष:-

i. खरेदीदार कायदेशीररीत्या नोंदणीकृत संस्था असणे आवश्यक आहे. खरेदीदार व्यवसायीक व आर्थिकदृष्टया सक्षम व वार्षिक उलाढाल रुपये ५०.०० लाखापेक्षा जास्त असावी.

ii. ज्या खरेदीदारांनी यापूर्वीच उत्पादकांशी भागीदारी / सहयोग करुन व्यवसाय केलेला आहे त्यांना प्राधान्य दिले जाईल.

iii. जर संस्था ही स्टार्टअप असेल तर भारत सरकार किंवा महाराष्ट्र शासनाकडे नोंदवलेली असली पाहिजे.

d) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पांसाठी स्मार्ट प्रकल्पाचे अनुदान: -

ज्या समुदाय आधारीत संस्थांचे प्रस्ताव तांत्रिक व आर्थिकदृष्टया योग्य असतील तथापि वित्तीयदृष्टया व्यवहार्य नसतील, त्यांना व्यवहार्यता अंतर निधी (VGF) नुसार अनुदान देय राहील. अनुदान मर्यादा जास्तीत जास्त ६०% पर्यंत आहे. सीबीओस उर्वरित रक्कम उभारणी करणे आवश्यक आहे.

e) उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पांसाठी अर्जाचे स्वरूप: -

i. समुदाय आधारित संस्थेने ऑनलाईन प्रपत्र १,२,४ भरणे आवश्यक आहे.

ii. खरेदीदार संस्थेने ऑनलाईन प्रपत्र ५ भरणे आवश्यक आहे.

ब) बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प (MAP):-

या प्रकारच्या उपप्रकल्पात समुदाय आधारीत संस्था निश्चित असेल तथापि खरेदीदार निश्चित केलेला नसेल, परंतू समुदाय आधारीत संस्थेने उत्पादीत केलेला शेतमाल कोणत्या नवीन बाजारात विक्री करावयचा तो बाजार निश्चित केलेला असेल. समुदाय आधारीत संस्था नविन बाजारपेठेत प्रवेश करणेसाठी प्राधान्याने महाराष्ट्रा

बाहेर किंवा परदेशात निर्यातीसाठी बाजाराच्या विशिष्ट गरजा पूर्ण करण्यासाठी बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प विकसित करू शकतात. यामुळे विद्यमान मुल्यसाखळी किंवा नवीन मुल्यसाखळी विकसित होवून उत्पादकांना अधिकतम परतावा मिळणेसाठी मदत होईल. नविन बाजापेठांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी मुल्यसाखळीत आवश्यक असलेल्या अनेक घटकांना बाजार संपर्क वाढ उपप्रकल्पामध्ये (Market Access Plan) खालीलप्रमाणे सहाय्य केले जाईल.

- उत्तम कृषिपध्दती (GAP), चांगले स्वच्छता आचरण (GHP), चांगल्या उत्पादन प्रक्रिया (GMP)आणि इतर संबंधित जागतिक मानके अवलंब करणे.
- पायाभूत सुविधेतंर्गत संकलन केंद्रे, प्राथमिक प्रक्रिया केंद्रे,काढणीपश्चात सुविधा, साठवणूक आणि प्रक्रियेत सुधारित तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणे.
- लक्ष्य केलेल्या बाजारपेठेतील अन्नसुरक्षा मापदंड स्विकारणे.
- विपणन उपक्रमातंर्गत-व्यापार मेळावे, महोत्सव, बाजार जाहिरात, ब्रँड डेव्हलपमेंट इत्यादीव्दारे ग्राहक संपादन करणे.
- मुल्यसाखळीत समाविष्ट झालेल्या घटकांचे क्षमता कौशल्य आधारीत प्रशिक्षणाव्दारे क्षमता वाढविणे.

a. **बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांसाठी कोण अर्ज करू शकतो:** -समुदाय आधारित संस्थांमधील शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPC) व त्यांचे फेडरेशन्स, महाराष्ट्र ग्रामीण जिवनोन्नती अभियाना अंतर्गत स्थापित प्रभाग संघ (CLF), महिला आर्थिक विकास महामंडळाकडून स्थापित लोकसंचलीत साधन केंद्र (CMRCs), आत्मा नोंदणीकृत शेतकरी गट, व्हीएसटिएफद्वारे प्रेरित शेतकरी गट/ उत्पादक गट / महिला गट हे अर्ज सादर करू शकतात. तथापि यापैकी ज्या गटांची / संस्थांची नोंदणी खालीलपैकी एका कायद्यांतर्गत नसेल अशा संस्थांची निवड झाली तर "सविस्तर प्रकल्प आराखडा"

तयार करण्यापूर्वी अशा संस्थांना खालीलपैकी एका कायद्याखाली नोंदणी करावी लागेल.

१) कंपनी कायद्यांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनी
२) संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अंतर्गत संस्था

b. बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांसाठी सीबीओ निवडीचे निकष :-

१) संस्था कायदेशीरित्या नोंदणीकृत असावी. नोंदणी प्रमाणपत्र ऑनलाईन अर्ज करताना अपलोड करावयाचे आहे. अर्ज करतेवेळेस जर शेतकरी गट/संस्था कंपनी कायद्यांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनी किंवा संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अंतर्गत संस्था नोंदणीकृत नसेल आणि संस्थेची निवड झाली तर सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करण्यापुर्वी प्रकल्प संकल्पना टिपणी (PCN) च्या टप्यावर एका कायद्याखाली नोंदणी करावी लागेल.

२) संस्थेचे सनदी लेखापालाव्दारे लेखापरीक्षण केलेले असावे.

३) **सदस्य संख्या:-** बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पामध्ये खरेदीदारा ऐवजी बाजारावर लक्ष्य केंद्रित असल्याने निवडल्या जाणाऱ्या बाजाराच्या गरजा भागविण्यासाठी आवश्यक त्याप्रमाणात पुरेसे उत्पादन असणे आवश्यक आहे. सबब फळे व भाजीपाला उपप्रकल्पासाठी किमान ७५० भागधारक/सभासद आणि धान्य व कडधान्य उपप्रकल्पासाठी २००० भागधारक/सभासद असणे बंधनकारक आहे. बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पामध्ये विशेषतः महाराष्ट्राबाहेरील बाजारपेठेचे लक्ष राहील. उपप्रकल्पासाठी एक सीबीओ किंवा सीबीओ फेडरेशन (फेडरेशनमध्ये १० पेक्षा जास्त संस्था असाव्यात) अर्ज करु शकतात. वेगवेगळ्या प्रकारचे सीबीओ एकत्र येऊन एकाच उत्पादनासाठी बाजाराच्या आवश्यकता समजून घेऊन अर्ज सादर करु शकतात.

४) संस्थेच्या मागील दोन वर्षांत वार्षिक सर्वसाधारण सभा (AGM) होवून संबंधित प्राधिकाऱ्यास इतिवृत्त सादर केलेले असावे.

५) संस्थेची मागील वर्षात किमान रुपये २५.०० लाखापेक्षा जास्त उलाढाल सनदी लेखापालाच्या (CA) लेखापरीक्षण अहवालानुसार असावी. बाजार संपर्क वाढ उपप्रकल्प (एमएपी) साठी ऑनलाईन अर्ज करताना किमान २ वर्षाच्या लेखापरीक्षण अहवालातील ज्या पानावर उलाढाल (Turnover) नमुद आहे तेवढेच एक पान वर्षनिहाय अपलोड करावयाचे आहे. संस्थेच्या लेखापरीक्षण अहवालात लक्षणीय लेखा आक्षेप नसावेत. तसेच संस्था कोणत्याही कर्जाची थकबाकीदार नसावी.

६) अर्ज सादर करतेवेळी ज्या संस्थांमध्ये मागील २ वर्षामध्ये सातत्याने सभासदांची वाढ झालेली आहे त्या संस्थांना प्राधान्य दिले जाईल.

७) ज्या संस्थांना सामुहिक खरेदी किंवा विक्रीचा मागील अनुभव आहे अशा संस्थांना प्राधान्य असेल.

८) ज्या संस्थेकडे स्वतःची जागा (संस्थेच्या नावाने ७/१२ उतारा) असेल त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. ज्या संस्थेकडे स्वत:ची जागा नसेल त्यांनी उपप्रकल्प मंजुरीनंतर किमान ३० वर्षाचा दुय्यम निबंधकाकडे नोंदणीकृत भाडे करारनामा करणे अपेक्षित आहे.

९) ज्या समुदाय आधारीत संस्थांनी आतापर्यंत प्राप्त झालेला नफा भागधारकांना लाभांश स्वरुपात वाटप केला असेल त्या संस्थांच्या उपप्रकल्पांना प्राधान्य देण्यात येईल. तसेच उपप्रकल्प मंजुरीनंतर संस्थांना प्राप्त होणाऱ्या नफ्यापैकी किमान २५% नफा भागधारकांना लाभांश थेट लाभ हस्तांतरणाने (Direct Beneficiary Transfer-

DBT) स्वरुपात वाटप करण्याबाबत संस्थेची लेखी हमी व सर्वसाधारण सभेचा ठराव सीबीओने सादर करणे अपेक्षित आहे.

१०) सीबीओ स्वत: परदेशी बाजारपेठेत उत्पादनाची निर्यात करणार असतील तर गट/संघटना/फेडरेशनच्या किमान एका सीबीओकडे परदेशी बाजारात उत्पादनच्या निर्यातीसाठी आवश्यक परवानग्या, परवाने असावेत.

c) **बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांसाठी बाजार निवड:-** समुदाय आधारित संस्थेने निवडलेल्या उत्पादनांसाठी देशांतर्गत (शक्यतो महाराष्ट्राबाहेर) किंवा निर्यात क्षेत्रातील विशिष्ट बाजाराला लक्ष्य करणारे बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प विकसित केले पाहिजेत.

- **देशांतर्गत बाजारपेठेची निवड खालील बाबींवर केली पाहिजे.**

१) बाजारपेठेची मागणी /खरेदी क्षमता, गुणवत्तेचे निकष, स्पर्धात्मक शेतमालाचे दर व इतर बाबी

२) बाजारपेठेची विश्वासार्हता

३) व्यवहाराच्या अटी, शर्ती

४) मागील ३ ते ४ वर्षातील अनुभव

५) मागणीचा हंगाम

- **निर्यातीसाठी बाजाराची निवड खालील बाबींवर केली पाहिजे.**

I. बाजाराची मागणी / खरेदी क्षमता - उत्पादन निर्यात करण्यासाठी पुरेशी मागणी, निर्यात कालावधी

II. दर / किंमत, गुणवत्ता, अन्न सुरक्षा मानके आणि इतर बाजाराच्या आवश्यकतेच्या बाबतीत स्पर्धात्मकता

III. आयात करणाऱ्या देशाशी व्यापार संबंध

IV. बाजारपेठेची सत्यता आणि आयातदाराचा खरेपणा

V. एमआरएल, प्रतिबंधित कीड / रोग आणि रसायने

VI. उत्पादन आणि निर्यातीसाठी शिष्टाचाराची (प्रोटोकॉल) उपलब्धता.

d) **बाजार संशोधनासाठी अनुदान:-** बाजाराविषयी सविस्तर माहिती प्राप्त करणेसाठी बाजार संशोधन आवश्यक असल्यास प्रकल्प संकल्पना टिपणी (PCN) मंजुर झाल्यानंतर स्मार्ट प्रकल्पाकडून बाजार संशोधनास उपप्रकल्प किंमतीच्या २% किंवा वास्तविक खर्चाच्या १००% जास्तीत जास्त रुपये १०.०० लाख अर्थसहाय्य करण्यात येईल.

e) **बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांसाठी स्मार्ट प्रकल्पाचे अनुदान:-** जे प्रस्ताव तांत्रिक व आर्थिकदृष्टया योग्य असतील तथापि वित्तीयदृष्टया व्यवहार्य नसतील त्यांना व्यवहार्यता अंतर निधी (VGF) नुसार अनुदान देय आहे. अनुदान मर्यादा जास्तीत जास्त ६०% पर्यंत आहे. सीबीओस उर्वरित रक्कम उभारणी करणे आवश्यक आहे. **उपप्रकल्पासाठी बँक कर्ज घेणे बंधनकारक नाही.** वर नमुद केल्यानुसार ६०% पर्यंत अनुदान आणि ४०% लाभार्थी संस्थांचा स्वहीस्सा राहणार आहे. ४०% स्वहीस्याची उभारणी करणेसाठी बँकेचे कर्ज घेता येईल, परंतू ही अट बंधनकारक नाही. जर स्वहीस्याची पुर्ण रक्कम संस्था स्वत:च्या गंगाजळीतून उभी करु शकत असेल तर तसे करण्याची मुभा राहील.

f) **बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्पांसाठी अर्जाचे स्वरूप: -** समुदाय आधारित संस्थेने / संस्थांनी प्रपत्र १, ३ व ४ भरणे आवश्यक आहे.

क) प्रकल्पामार्फत नेमणुक होणाऱ्या सेवा पुरवठादार- राज्य तांत्रिक सहाय्य गट (STSG) आणि विभागीय तांत्रिक सहाय्य गट (RTSG) यांचे मार्फत समुदाय आधारीत संस्थांना करण्यात येणारे तांत्रिक सहाय्य:-

स्मार्ट प्रकल्पामार्फत चार विभागीय तांत्रिक सहाय्य गट (RTSGs) या सेवा पुरवठादाराची नेमणूक करण्यात येईल. त्यांच्यामार्फत पात्र समुदाय आधारीत संस्थांना नवीन आणि संघटित बाजारपेठांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी मदत करण्यात येईल. सेवा पुरवठादारामार्फत समुदाय आधारीत संस्थांना पुढील सेवा पुरविण्यात येतील. पीपी आणि एमएपीसाठी संभाव्य खरेदीदार / बाजारपेठ शोधणे, योग्य भागीदारांची निवड करणे आणि त्यांची सांगड (मॅचमेकींग) करून सीबीओंना आवश्यक मदत आणि मार्गदर्शन करणे, प्रकल्प संकल्पना टिपणी (पीसीएन) तयार करणे; बँकेबल सविस्तर प्रकल्प आराखडा (एफपीपी) विकसित करणे, स्वहिस्सा भाग भांडवलाव्दारे/कर्जाव्दारे उभारणीसाठी मदत करणे, मंजूर सविस्तर प्रकल्प आराखडयाची अंमलबजावणी करणेसाठी तांत्रिक सहाय्य करणे इ. बाबींचा समावेश आहे.

तसेच स्मार्ट प्रकल्पामार्फत एक राज्य तांत्रिक सहाय्य गट (STSG) सेवा पुरवठादाराची नेमणुक करण्यात येईल. जो प्रकल्पास पीसीएन आणि एफपीपीचे मुल्यमापन करण्यास, अनुदान करारासह उपप्रकल्प मंजूर होणेसाठी आवश्यक मदत करेल. तसेच उपप्रकल्पांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी मदत करेल.

- **उत्पादक भागीदारी व बाजार संपर्क वाढ उपप्रकल्पासाठी समुदाय आधारित संस्थेने नोंदणीकृत अपलोड करावयाची कागदपत्रे खालीलप्रमाणे :-**

  १) शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPCs):- कंपनी कायद्याअंतर्गत नोंदणी प्रमाणपत्र .

  २) महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जिवनोन्नती अभियानाद्वारे स्थापित प्रभाग संघ (CLF):- MSRLM राज्य अभियान व्यवस्थापन कक्षाचे नोंदणी प्रमाणपत्र.

  ३) महिला आर्थिक विकास महामंडळाकडून स्थापित लोकसंचलीत साधन केंद्र (CMRCs):-संस्था नोंदणी अधिनियम नोंदणी प्रमाणपत्र

  ४) शेतकरी गट : आत्मा नोंदणी प्रमाणपत्र

  ५) सनदी लेखापालाच्या (CA) लेखापरीक्षण अहवालामधील ज्या पानावर उलाढाल (Turnover) नमुद आहे ते पान अपलोड करावयाचे आहे.

  ६) समुदाय आधारीत संस्था व खरेदीदार यांच्यामधील सामंजस्य करारावर (MoU) स्वाक्षरी झाली असल्यास तो अपलोड करावयाचा आहे.

- **अर्ज ऑनलाईन सादर करणेबाबत :-**

  इच्छुक समुदाय आधारित संस्था आणि खरेदीदारांनी दि.१५, डिसेंबर २०२० रोजी सायंकाळी ०५.०० वाजेपर्यंत स्मार्ट प्रकल्पाच्या https://www.smart-mh.org संकेतस्थळावर ऑनलाईन अर्ज सादर करावेत.

---------------------***************---------------------------